

Львівський державний університет внутрішніх справ

ПСИХІЧНЕ ЗДОРОВ'Я ОСОБИСТОСТІ У КРИЗОВОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Збірник тез
III Всеукраїнської
науково-практичної конференції

19 жовтня 2018 року

Львів

УДК 159.942.5;159.98.+316.613.5
П86

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет
Вченою радою Львівського державного університету внутрішніх справ
(протокол від 1 жовтня 2018 р. № 2)

Упорядник – **Н. М. Бамбурак**
кандидат психологічних наук, доцент,
завідувач кафедри психології діяльності в особливих умовах
факультету № 7 Львівського державного університету внутрішніх справ

Психічне здоров'я особистості у кризовому суспільстві /
П86 збірник тез III Всеукраїнської науково-практичної конференції
(19 жовтня 2018 року) / упор. Н. М. Бамбурак. Львів: ЛьвДУВС,
2018. 448 с.

Збірник містить тези доповідей та повідомлень учасників
III Всеукраїнської науково-практичної конференції «Психічне здоров'я
особистості у кризовому суспільстві», яка відбудеться 19 жовтня 2018 року
у Львівському державному університеті внутрішніх справ.

У публікаціях українських учених та молодих науковців розкрито ак-
туальні проблеми психічного здоров'я особистості сьогодення, а та-
кож задіяння й реалізації інноваційних методів та технологій щодо його
збереження у кризовому суспільстві.

Опубліковано в авторській редакції.

УДК 159.942.5;159.98.+316.613.5

© Львівський державний університет
внутрішніх справ, 2018

3. Могилевская Р. В. Селфи: возвращение телесности в киберпространство. *Молодой ученый*. 2016. №15. С. 573–576.
4. Одарущенко А. В. Селфи и его влияние на поведение подростков. *Цифровое общество как культурно-исторический контекст развития человека*: сб. науч. статей и материалов Международной конференции. К., 2016. С. 95–297.
5. Сандомирский М. Новая социальная эпидемия: селфимания, экстремальные Селфи и селфицид. *Психопатология и Аддиктивная медицина*. 2015. №1. С. 3–17.
6. Трофимова А. П., Дячковская С.Н. Селфи – путь самовыражения или утраты? *Юный ученый*. 2016. № 2. С. 222–223.
7. Carr Nicholas G. *The Shallows: What the Internet is Doing to our Brains*. W.W. Norton. 2010. 276 p.
8. Hood B. *The Self Illusion: How the Social Brain Creates of Identity*. Oxford University Press. 2013. 368 p.

О. Ю. Воронова,

старший викладач кафедри психології
(Мукачівський державний університет)

ПРОФЕСІЙНА РЕФЛЕКСІЯ ЯК УМОВА РОЗВИТКУ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ ПЕДАГОГА

На сучасному етапі розвитку суспільства до професіоналізму фахівця висуваються високі вимоги. Сучасний фахівець – це особистість, здатна аналізувати, коректувати й удосконалювати свою професійну діяльність. Необхідною умовою цього вдосконалення є професійна рефлексія.

Вважається, що рівень рефлексивної саморегуляції педагога впливає на його професійну майстерність і є психологічною основою його педагогічної творчості. Адже як формі пізнання, рефлексії притаманно не тільки критичний, але й евристичний принцип: вона виступає як джерело нового знання. Усвідомлюючи неусвідомлене, пізнаючи непізнане, рефлексія вважає своїм предметом саме знання про нього [9]. Е. Ф. Зеєр, А. К. Маркова неодноразово підкреслювали, що професійна рефлексія сприяє творчому пошуку й удосконаленню професіоналізму [4; 7]. Н. В. Устинова, поглиблюючи цю тезу, вважає

за обов'язкову умову керування розвитком творчого потенціалу педагога та вихователя – саморефлексію (самопізнання, самоаналіз, самооцінку, саморегуляцію, самовиховання) [12].

Важливою умовою розвитку професіоналізму педагога, базовим чинником ефективності його педагогічної діяльності є налаштованість (готовність) педагога на постійний «зворотний зв'язок», його вміння інтерпретувати отриману інформацію з позиції учня, оцінювати результативність і доцільність педагогічних рішень, які він приймає, правильність підходів до проблемних ситуацій тощо.

Розглядаючи професійну рефлексію як рефлексивну сторону самосвідомості; як розумовий процес, орієнтований на внутрішнє «Я», такі вчені, як О. Г. Асмолов, Б. С. Братусь, А. В. Мудрик, В. П. Зінченко, І. Б. Котова та ін., вказують на те, що професійна рефлексія стимулює психічну й інтелектуальну активність, сприяє розвитку механізмів самовдосконалення й самореалізації, аналізу власних можливостей і переживань [2]. Вчені стверджують, що за допомогою професійної рефлексії здійснюється критичний і ретроспективний аналіз досягнень особистісного росту [8]. Отже, рефлексія є одним із важливих чинників саморозвитку особистості взагалі, і професійного розвитку зокрема.

В деяких дослідженнях рефлексивний аспект (пов'язаний із самосвідомістю особистості і розумінням партнерів з комунікації в процесі трудової діяльності) виділяють як системоутворюючий фактор успішної професіоналізації людини [3, 11].

Важливість професійної рефлексії для процесу професіоналізації підкреслюється і в компетентнісному підході. У психолого-педагогічній літературі за цією темою існує поділ професійної компетентності на кілька видів: психологічна, педагогічна, психолого-педагогічна, рефлексивна. Але в кожній з них складовою частиною є рефлексія.

Наприклад, О. Д. Альферов, розглядає психологічну компетентність як: сукупність знань, умінь і навичок з психології; чіткість позиції відносно ролі психології в професійній діяльності педагога; вміння спостерігати за поведінкою дитини, ба-

чити стан її душі, рівень розвитку її пізнавальних інтересів, емоційної, вольової сфер; вміння педагогічно адекватно впливати на психіку дитини з метою її гармонійного розвитку. Поряд з названими складовими психологічної компетентності надзвичайно важливим компонентом він вважає вміння аналізувати, тобто здійснювати рефлексію [1].

Поняття «рефлексивна компетентність» було запропоновано О. А. Поліщуком. На думку науковця, рефлексивна компетентність – це професійна якість особистості, яка дозволяє найбільше ефективно й адекватно здійснювати рефлексивні процеси, реалізацію рефлексивної здатності, що забезпечує процес розвитку й саморозвитку. Це, в свою чергу, сприяє творчому підходу до професійної діяльності, досягненню її максимальної ефективності [11].

Рефлексія в професійній діяльності педагога, об'єктом якої стає цілісна особистість, спрямована на пізнання власного «Я». Вона дозволяє педагогові усвідомити необхідність пошуку особистого сенсу життя; систему своїх ціннісних орієнтацій, установок і моральних норм; свої інтелектуальні сили й можливості; необхідність пошуку свого місця в житті – такого, яке б дало можливість людині здійснити самореалізацію (самоактуалізацію, самоповагу) [6]. Осмислюючи власні духовні процеси, людина нерідко критично оцінює негативні сторони свого внутрішнього світу. І саме це робить особистість здатною до самовдосконалення. Пізнаючи себе, людина ніколи не залишиться такою, якою вона була колись [6].

Рефлексія є універсальним механізмом самозміни й саморозвитку особистості майбутнього педагога, включеного в утворювальну діяльність. Це не просте знання або розуміння суб'єктом педагогічної діяльності самого себе, але й з'ясування того, наскільки і як інші (діти, колеги, батьки) знають і розуміють «рефлексуючого», його особистісні особливості, емоційні реакції й когнітивні уявлення [10].

Таким чином, узагальнюючи психолого-педагогічні дослідження, в яких розглядається роль педагогічної рефлексії в професійному розвитку педагога, можемо констатувати, що як теоретики, так і практики вважають її:

– чинником професіоналізму, компетентності, професійної зрілості (Н. Ю. Певзнер, Є. О. Клімов, С. М. Симоненко, В. П. Морозов);

– чинником самопізнання, осмислення духовного світу, власних дій і станів;

– однією із стрижневих якостей фахівця, від розвитку якої залежать інші, адже професійна рефлексія стимулює психічну й інтелектуальну активність (К. О. Абульханова-Славська, Л. І. Анциферова, О. Р. Фонарьов, А. К. Маркова);

– ядром структури професійно-важливих якостей педагога, необхідним компонентом у його професійній діяльності;

– пріоритетним показником розвитку професіоналізму, педагогічної майстерності, рівня розвитку професійного мислення педагога, особистісних і педагогічно необхідних якостей і перцептивно-рефлексивних здатностей;

– чинником саморозвитку та самоактуалізації особистості, фактором професійного самовдосконалення, адже осмислення власної професійної діяльності, власних духовних процесів, критична оцінка негативних сторін свого внутрішнього світу, себе як особистості і фахівця, робить людину здатною до самовдосконалення, самовиховання, самоактуалізації.

– однією з передумов розвитку творчої особистості.

Отже, роль професійної рефлексії в педагогічній діяльності важко переоцінити: вона допомагає усвідомлювати людині внутрішні особливості (які забезпечують діяльність суб'єкта відповідно прийнятих рішень) і спрямовувати свої зусилля на перебудову тих відношень та змістів, які неадекватні ситуації, що склалася. І тому рефлексія має бути важливим компонентом в системі підготовки сучасного педагога.

---

1. Алфёров А. Д., Рогов Е. И. Ускорение профессионального развития личности с помощью рейтинговой системы контроля. *Психологические и педагогические проблемы развития профессиональной личности*. Армавир, 1990. С. 3–5.

2. Асмолов А. Г. По ту сторону сознания: методологические проблемы неклассической психологии. М.: Смысл, 2002. 480 с.

3. Варламова Е. П., Степанов С. Ю. Психология творческой уникальности: рефлексивно-гуманистический подход. М.: Изд-во: Институт психологии РАН, 2002. 256 с.

4. Зеер Э. Ф. Психология профессионального образования: учеб. пособие. М.: Изд-во Московского психолого-социального ин-та, 2003. 478 с.
5. Кларин М. В. Инновационные модели обучения в зарубежных педагогических поисках. М., 1994. 321 с.
6. Кулюткин Ю. Н. Рефлексивная регуляция мыслительных действий. *Психологические исследования интеллектуальной деятельности*. М.: 1979. С. 22–29.
7. Маркова А. К. Психология труда учителя: кн. для учителя. М.: Просвещение, 1993. 192 с.
8. Петровский А. В. Основы педагогики и психологии в высшей школе. М.: Изд-во МГУ, 1986. 307 с.
9. Раченко И. П. Психология педагогического творчества: организационно-методическое учебное пособие. Пятигорск: Изд-во ПГЛУ, 1999. 92 с.
10. Семёнов И. Н., Степанов С. Ю. Рефлексия в организации творческого мышления и саморазвития личности. *Вопросы психологии*. 1983. № 2. С. 35–42.
11. Степанов С. Ю., Семёнов И. Н. Психология рефлексии: проблемы исследования. *Вопросы психологии*. 1985. № 3. С. 34–38.
12. Устинова Н. В. Розвиток творчого потенціалу вчителя в системі післядипломної педагогічної освіти: автореф. дис. на здоб. наук. ступеня канд. пед. наук: 13.00.04; Центр. ін-т післядиплом. пед. освіти АПН України. К., 2006. 21 с.

І. М. Галян,

доктор психологічних наук, доцент,
професор кафедри практичної психології
(*Дрогобицький державний педагогічний
університет ім. Івана Франка*),

А. І. Галян,

кандидат психологічних наук,
лікар-анестезіолог
(*Львівська обласна дитяча клінічна
лікарня «ОХМАТДИТ»*)

СМИСЛОВІ ПРЕДИКТОРИ ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я ОСОБИСТОСТІ

Одним із критеріїв психічного здоров'я людини є гармонійність функціонування структури її особистості. У ній тісно переплітаються такі динамічні структурні компоненти, як

Вахоцька І. О.	
Психічне здоров'я майбутнього практичного психолога та його корекція засобами АСПН.....	79
Венцик О. В.	
Ресурси психічного здоров'я людини.....	83
Волошина О. В., Марченко І. О.	
Психологія селфі.....	87
Воронова О. Ю.	
Професійна рефлексія як умова розвитку професіоналізму педагога.....	90
Галян А. І., Галян І. М.	
Смислові предиктори психічного здоров'я особистості.....	94
Галян О. І.	
Професійне зростання та суб'єктнісно-спрямований підхід у детермінації становлення зрілої особистості майбутніх психологів.....	100
Гошовська Д., Гошовський Я.	
Пригноблений освітній простір сучасного сирітства: від закладової до харчової деривації.....	104
Гуменюк Л. Й.	
Соціальне здоров'я суспільства як фактор забезпечення національної безпеки держави.....	109
Гуцман М. С.	
Вплив адиктивної поведінки на психічне здоров'я особистості.....	114
Гривнак І. В.	
Психологічні особливості якісних відмінностей у здібностях людей.....	117
Грищенко М. В., Землянська О. В.	
Негативні психічні стани особистості як чинник ризику психічного здоров'я.....	120
Данилевич Л. А.	
Психологічний вплив батьків на психічне здоров'я дітей в період життєвих криз.....	125
Діхтяренко С. Ю.	
Особливості взаємозв'язку між психічним та психологічним здоров'ям учнів.....	127

Євдокімова О. О., Ламаш І. В.	
Феномен проактивності у ракурсі психологічного здоров'я особистості.....	130
Жданова І. В., Буракова Н. В.	
Емоційна саморегуляція в контексті проблеми психічного здоров'я поліцейського.....	134
Жигайло Н. І.	
Вплив успіху на психічне здоров'я особистості.....	139
Жидецький Ю. Ц., Ясінський В. П.	
Вплив булінгу на психічне здоров'я особистості.....	145
Журавльова Л. П.	
Емпатійна суб'єктність як умова психічного здоров'я особистості.....	150
Заверуха О. Я.	
EMDR як один із сучасних психотерапевтичних методів роботи корекції поведінкових відхилень підлітків з сімей трудових мігрантів.....	153
Звонок О. С., Звонок О. С.	
Стресостійкість в акмеологічному вимірі особистості.....	156
Ільків І. П.	
Забезпечення медико-психологічної реабілітації учасників АТО в клінічних умовах.....	159
Калька Н. М.	
Психологічні особливості внутрішньої реальності осіб з харчовою адикцією.....	162
Карпенко В. В.	
Спеціальна психологічна підготовка працівників правоохоронних органів до оперативної роботи.....	165
Карпенко Є. В.	
Значення організмичного чуття для психічного здоров'я особистості.....	172
Карпенко Н. А.	
Відновні кола як системний підхід до розв'язання конфліктів.....	175
Киричук О. О.	
Фасилітативні ролі у корекційній практиці професійної психології.....	179

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>